

Kemikalier i byggvaror

- Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö,
Göteborg, Helsingborg och Stockholm

MILJÖPOLICY FÖR GÖTEBORGS STAD

Miljöpolicyen beskriver vårt gemensamma synsätt på miljöarbetet. I Göteborgs Stad ska vi arbeta tillsammans för en god livsmiljö och en hållbar utveckling. Miljöhänsyn ska vara en självklar del i beslut i alla nämnder, styrelser och verksamheter i stadens regi.

Vi ska vara föregångare och se vår del av helheten

Göteborgs Stad ska vara en föregångare på miljöområdet och eftersträva ett kretsloppssamhälle genom att förebygga och åtgärda miljöproblem. Ekologisk hållbarhet är nödvändigt för miljön och ger ett stort mervärde för människors livskvalitet. Vi måste arbeta långsiktigt med alla tre dimensionerna av hållbar utveckling - den ekologiska, den sociala och den ekonomiska - eftersom de är varandras förutsättningar.

Vi ska minska vår miljöpåverkan till nytta för medborgarna

Tillsammans ska vi minska vår miljöpåverkan, både i vårt interna miljöarbete och i våra olika uppdrag att driva verksamhet till nytta för medborgarna. Vi ska skapa en god livsmiljö för alla som bor, arbetar i eller besöker Göteborg - nu och i framtiden, här och globalt. Om Göteborgs Stad ska bidra till ett rättvist miljöutrymme för alla kan vi inte skjuta miljöproblem utanför kommungränsen eller in i framtiden. Miljöarbetet ska vara en naturlig del i vårt dagliga arbete och det är självklart att vi ska uppfylla lagar och krav som berör vår verksamhet. Men vi ska också sträva efter att göra mer än lagen kräver genom att arbeta med ständiga förbättringar på miljöområdet.

Vi ska inspirera och utbyta kunskap med andra

Genom att driva på utvecklingen och visa på goda exempel vill vi inspirera och underlätta för medborgare, företagare, intresseorganisationer med flera att minska sin miljöpåverkan. Ett framgångsrikt miljöarbete förutsätter att vi utbyter kunskap och utvecklar samarbete med andra aktörer i samhället.

Vi uppnår detta bland annat genom att arbeta med stadens lokala miljökvalitetsmål och miljöprogrammet. Några viktiga områden är:

- Minskad klimatpåverkan
- Ökad andel hållbart resande
- Ökad resurshushållning
- En sundare livsmiljö
- Främjad biologisk mångfald
- Tillgängliga och varierade parker och naturområden
- Göteborgs Stad som föregångare

Innehåll

Innehåll.....	1
Sammanfattning.....	2
Bakgrund.....	3
Storstadssamarbetet.....	3
Projektets syfte och mål	3
Kemikalier i byggvaror	3
<i>Bromerade flamskyddsmedel</i>	<i>3</i>
<i>Ftalater.....</i>	<i>4</i>
<i>Kortkedjiga klorparaffiner, SCCP</i>	<i>4</i>
Lagstiftning	4
<i>Reach-förordningen.....</i>	<i>4</i>
<i>Artikel 59, Kandidatförteckningen.....</i>	<i>4</i>
<i>Artikel 33, Informationsplikten.....</i>	<i>4</i>
<i>Bilaga XVII, Begränsningslistan</i>	<i>4</i>
<i>POP:s-förordningen.....</i>	<i>5</i>
<i>Miljöbalken</i>	<i>5</i>
Metod och genomförande	6
Inför tillsynsbesöken	6
Tillsynsbesök.....	6
<i>Butiker, varor som analyserades och analysparameter</i>	<i>7</i>
Analys.....	8
Resultat.....	9
Checklistan	9
Analys	10
Dokumentation om utvalda varor	10
Jämförelse med tidigare projekt	12
Diskussion och slutsatser	13
Kunskap i butikerna.....	13
Dokumentation om utvalda varor	13
Analysresultat.....	14
Jämförelse med tidigare projekt	14
Hur kan butikerna gå vidare.....	14
Vad händer senare?	15
Bilagor	16

Sammanfattning

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg samarbetar kring kemikalietillsyn med fokus på kemikalier i varor.

Under hösten 2015 gjorde städerna ett samarbete kring hur byggbutikers egenkontroll fungerar. Miljöförvaltningarna undersökte också hur butikernas rutiner för att uppfylla informationskravet i Reach ser ut. Ett annat syfte med besöken var att höja butikernas kunskap om kemiska ämnen i varor. Vi har tittat på varor som kan misstänkas innehålla otillåtna eller förbjudna halter ftalater, kortkedjiga klorparaffiner och/eller bromerade flamskyddsmedel.

Miljöförvaltningarna gjorde två besök hos varje utvald byggbutik i de fyra städerna. Vid det första besöket överlämnades information och vid det andra besöket ställdes frågor och analysvar gicks igenom. Totalt besöktes tjugosex butiker som har ett brett sortiment av byggvaruprodukter.

Resultatet visar att de flesta butikerna känner till informationsplikten och har godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten. De flesta butiker känner också till att det finns regler om kemikalier i varor. Många butiker litar på sina huvudkontor som sköter inköp och kontakt med leverantörer. Butikerna i dessa kedjor ställer därför inte direkta krav på kemikalieinnehållet i varorna.

Miljöförvaltningarna bad butikerna om dokumentation som styrker att varorna inte innehåller förbjudna eller begränsade ämnen eller ämnen som finns på kandidatförteckningen. De flesta byggbutikers leverantörer har försett butikerna med dokumentation att varorna som ingick i undersökningen inte innehöll ämnen som finns på den så kallade kandidatförteckningen.

De butiker som hade varor som påvisade förbjudna, kortkedjiga klorparaffiner tog självmant bort dessa från försäljning när de fick information om analyserna.

Vi drar slutsatsen att kunskapen om informationsplikten är större nu än för ett par år sedan, och att butikernas rutiner för att kunna svara till kunder är bättre.

Sammanfattningsvis kan butiker ställa krav på sina leverantörer att inte köpa in varor som innehåller begränsade och förbjudna ämnen. En del butiker går längre och ställer krav på att varorna ska vara helt fria från ämnen som finns på kandidatförteckningen eller på SIN-listan.

Bakgrund

Storstadssamarbetet

Miljöförvaltningarna i Göteborg, Stockholm, Malmö och Helsingborg samarbetar kring kemikalietillsyn med fokus på kemikalier i varor. Tillsynen stäms av med Kemikalieinspektionen. Genom samarbetet kan förvaltningarna samordna sina resurser och nå ett större antal butiker och branscher i landet, vilket ger ett bättre genomslag. Samarbetet mellan förvaltningarna bidrar också till kunskapsutveckling för inspektörerna. Gemensamma bedömningsgrunder och checklistor har tagits fram för att få likvärdig tillsyn.

Projektets syfte och mål

Syftet med projektet var att kontrollera hur butikernas egenkontroll fungerar och att undersöka butikernas rutin för att uppfylla informationskravet i Reach. Vissa varor har analyserats för att kontrollera om de innehåller förbjudna, begränsade ämnen eller ämnen på kandidatförteckningen. Syftet med projektet har även varit att göra företagen medvetna om varors betydelse för spridning av kemikalier och att synliggöra deras möjlighet att påverka genom att till exempel ställa krav på leverantörer och välja att erbjuda ett sortiment som inte innehåller farliga kemikalier.

Kemikalier i byggvaror

Vi har ställt frågor om hur butikerna arbetar för att minska risken att skadliga kemikalier förekommer i varor i butikernas utbud. Vi har analyserat ämnen som finns på kandidatförteckningen (ftalater, kortkedjiga klorparaffiner, bromerade flamskyddsmedel) och ämnen som är begränsade i POP:s-förordningen (kortkedjiga klorparaffiner). Kandidatförteckningen är en lista med särskilt farliga ämnen och dessa ämnen omfattas av särskilda krav på information, anmälan och tillstånd. POP:s-förordningen förbjuder eller begränsar användningen av långlivade organiska föreningar.

Bromerade flamskyddsmedel

Bromerade flamskyddsmedel används för att fördröja eller förhindra brand i bland annat plast, isoleringsmaterial och elektronisk utrustning. Bromerade flamskyddsmedel är mycket långlivade och svårnedbrytbara och kan transporteras långt i miljön. Bromerade flamskyddsmedel är hormonstörande.

Ftalater

Flera ftalater finns med på kandidatförteckningen och några ftalater är förbjudna i leksaker och barnvårdsartiklar. Ftalater används till exempel som mjukgörare i plaster och kan utsöndras från plasten och tas upp av kroppen. Plaster kan innehålla upp till 50 procent mjukgörare. Vissa ftalater är hormonstörande och de kan också påverka fortplantningsförmågan.

Kortkedjiga klorparaffiner, SCCP

Kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) är förbjudna enligt POP:s-förordningen, och de finns också med på kandidatförteckningen. De används som mjukgörare och flamskyddsmedel i plast och gummi. Kortkedjiga klorparaffiner är mycket långlivade och är skadliga för vattenlevande organismer.

Lagstiftning

Reach-förordningen

Det finns flera lagar som begränsar och förbjuder vissa ämnen. Reach-förordningen handlar om registrering, utvärdering, tillstånd och begränsningar av kemiska ämnen. Reach - förordningen (EG) nr 1907/2006.

Artikel 59, Kandidatförteckningen

Kandidatförteckningen är en lista över särskilt farliga ämnen, substances of very high concern (SVHC-ämnen). Ämnena har egenskaper som kan medföra allvarliga effekter på människors hälsa och på miljön. Den europeiska kemikaliemyndigheten Echa uppdaterar listan med nya ämnen två gånger per år. Det finns för närvarande cirka 150 ämnen upptagna på listan.

Artikel 33, Informationsplikten

Informationsplikten innebär att återförsäljare i alla led, även butiker, ska lämna information om en vara innehåller några ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 viktprocent. Informationen ska innehålla uppgifter om åtminstone ämnets namn. Den ska lämnas direkt vid överlåtelse till yrkesmässiga kunder. Konsumenter har, på begäran, rätt att få informationen inom 45 dagar.

Bilaga XVII, Begränsningslistan

Begränsningslistan är en förteckning över ämnen som har sådana farliga egenskaper att användningen av dem har begränsats eller förbjudits. Det har då konstaterats att det föreligger en oacceptabel risk med dessa ämnen. Begränsningarna är generella regler som kan tillämpas på all användning av ett ämne. Reglerna gäller även importerade varor som innehåller ämnet. I listan ingår ett flertal ftalater.

POP:s-förordningen

Förordning (EG) nr 850/2004 om långlivade organiska föroreningar
Förordningen förbjuder eller begränsar användningen av långlivade organiska föroreningar i bland annat varor. POP:s-ämnen har särskilt allvarliga hälso- och miljöfarliga egenskaper. Kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) får inte framställas, släppas ut på marknaden eller användas som beståndsdelar i varor och produkter. Sex flamskyddsmedel förekommer i POP:s-förordningen idag medan hexabromcyklododekan (HBCDD) är på väg in i den.

Miljöbalken

Miljöbalken ställer bland annat krav på att den som bedriver en verksamhet är skyldig att skaffa sig den kunskap och vidta de försiktighetsmått som behövs för att skydda människors hälsa och miljön (hänsynsreglerna). Farliga kemikalier i varor ska bytas ut mot mindre farliga när det är tekniskt möjligt och ekonomiskt rimligt och verksamheten ska ha en bra egenkontroll.

Metod och genomförande

Inför tillsynsbesöken

Miljöförvaltningarna tog fram fakta om byggvarubranschen inför tillsynsbesöken. Bland annat hanterar större butikskedjor stora produktvolymen och stora volymen säljs direkt till slutanvändaren. Med slutanvändare avses både privatpersoner och yrkesmässiga användare. Byggprodukter används av många i sina hem och har på det sättet en koppling till vår boende- och innemiljö.

Underlaget som togs fram användes för att skapa en bild av vilka varor som skulle vara särskilt intressanta. Fokus i detta projekt har legat på varor som kan misstänkas innehålla otillåtna eller begränsade halter av ftalater, kortkedjiga klorparaffiner och/eller bromerade flamskyddsmedel.

Vi tog fram ett brev där vi förklarade bakgrunden till besöken. Brevet skickades till butikerna eller lämnades vid första besöket. Syftet var att butikerna skulle få möjlighet att förbereda sig. Totalt besöktes 26 butiker som har ett brett sortiment av byggvaruprodukter. Några av dessa butiker har också besökts i ett liknande byggvaruprojekt år 2010.

Kemikalieinspektionen informerades inför vårt projekt.

Tillsynsbesök

Varje butik besöktes vid två olika tillfällen. Vid första besöket valdes två varor ut för undersökningen och en tid för ett andra besök bokades in. Butiken fick till det andra tillsynsbesöket i uppgift att ta fram dokumentation kring varorna (intyg, testprotokoll m.m.) för att kunna redovisa varornas eventuella innehåll av ämnen på kandidatförteckningen. En av de två varorna köptes och lämnades till ett externt laboratorium för analys. Under första besöket lämnades även en checklista som tagits fram för detta projekt samt informationsbladet ”Kunna svara på frågor om kemikalier”.

Andra besöket gjordes när analysresultaten var klara. Då diskuterades analyssvaret med butiken och frågor ställdes om butikens kunskap om miljö- och kemikalielagstiftning och butikens egenkontroll eller rutiner.

Dessutom gick vi tillsammans med butiken igenom den dokumentation om varorna som butiken fått från sina leverantörer. Resultatet från tillsynsbesöket sammanfattades i en inspektionsrapport som skickades till butiken.

Butiker, varor som analyserades och analysparameter

Helsingborg	Göteborg	Malmö	Stockholm
<i>Algot Andersson</i> Trä och Bygg VP-rör SCCP	<i>Abi Trä Göteborg</i> Plastplugg ftalater/SCCP	<i>Bauhaus</i> Isoleringsband ftalater/flam- skyddsmedel	<i>Bygghuset</i> Rörisolering ftalater/SCCP
<i>Beijer</i> <i>Byggmaterial</i> Hink ftalater/SCCP	<i>Bauhaus</i> Dropplista ftalater/SCCP	<i>Beijer</i> <i>Byggmaterial</i> Vit kabel ftalater/SCCP	<i>Ekesiö</i> Hängränna ftalater/SCCP
<i>Bygg-Aktiv</i> <i>Material (Woody)</i> Isoleringstejp ftalater/ flamskyddsmedel	<i>Hornbach</i> Antennsladd ftalater/SCCP	<i>Byggmax AB</i> Kabel ftalater/SCCP	<i>100procent Proffs</i> Vit eltejp ftalater/SCCP
<i>Byggmax</i> Skarvsladd ftalater/SCCP	<i>Nihlmarks Trä/XL</i> <i>Bygg</i> Hamarskaft ftalater/SCCP	<i>K-Rauta AB</i> PVC-slang ftalater/SCCP	<i>K-rauta</i> Duschslang ftalater/SCCP
<i>EW Paulsson AB</i> Kabel ftalater/SCCP	<i>Prevex</i> Häfthamarskaft ftalater/ SCCP	<i>Optimera Sverige</i> <i>AB</i> Murarhink ftalater/SCCP	<i>XL-bygg, Färinge</i> Trädgårdsslang ftalater/SCCP
<i>Fleninge</i> <i>Byggmarknad AB</i> WC-manschett ftalater/ SCCP	<i>Swedol</i> Hamarskaft ftalater/SCCP	<i>PoG Woody</i> <i>Bygghandel AB</i> Rörisolering ftalater/flam- skyddsmedel	<i>Södermalms Trä</i> Dammskydd för dörr ftalater/SCCP
<i>Hornbach</i> Apparatdosa flamskyddsmedel			
<i>Optimera Svenska</i> <i>AB</i> Duschslang ftalater/SCCP			

Analys

Laboratoriet ALS Scandinavia AB anlitas för analys av de inköpta varorna.

Varor analyserades med avseende på ftalater, kortkedjiga klorparaffiner och/eller bromerade flamskyddsmedel (se nedan).

- Diisobutylphthalat (CAS: 84-69-5),
- Diisodecylphthalat (CAS: 26761-40-0),
- Dibutylphthalat (CAS: 84-74-2),
- Di-n-octylphthalat (CAS: 117-84-0),
- Butylbenzylphthalat (CAS: 85-68-7),
- Di-n-pentylphthalat (CAS: 131-18-0),
- DEHP (CAS: 117-81-7),
- Di-n-hexylphthalat (CAS: 84-75-3),
- Diisopentylphthalat (CAS: 84777-06-0),
- Di-methoxyethylphthalat (CAS: 117-84-0),
- Diisoheptylphthalat (CAS: 71888-89-6),
- N-pentylisopentylphthalat (CAS: 776297-69-9),
- Diisononylphthalat (CAS: 68515-48-0),
- DHNUP (CAS: 68515-42-4) ,
- Kortkedjiga klorparaffiner (CAS: 85535-84-8) samt
- Hexabromcyklododekan HBCDD (CAS 25637-99-4, 134237-51-7, 134237-50-6, 134237-52-8 och 3194-55-6)

Resultat

Checklistan

- 17 av 26 butiker bedöms ha tillräcklig kunskap om informationsplikten (Art. 33 Reach). Två butiker har viss kunskap och sju saknar denna kunskap.
- 18 av 26 butiker bedöms ha godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten.
- 20 av 26 butiker uppger att de har kunskap om begränsade/förbjudna ämnen. Sex butiker uppger att de inte har tillräcklig kunskap om begränsade/förbjudna ämnen.

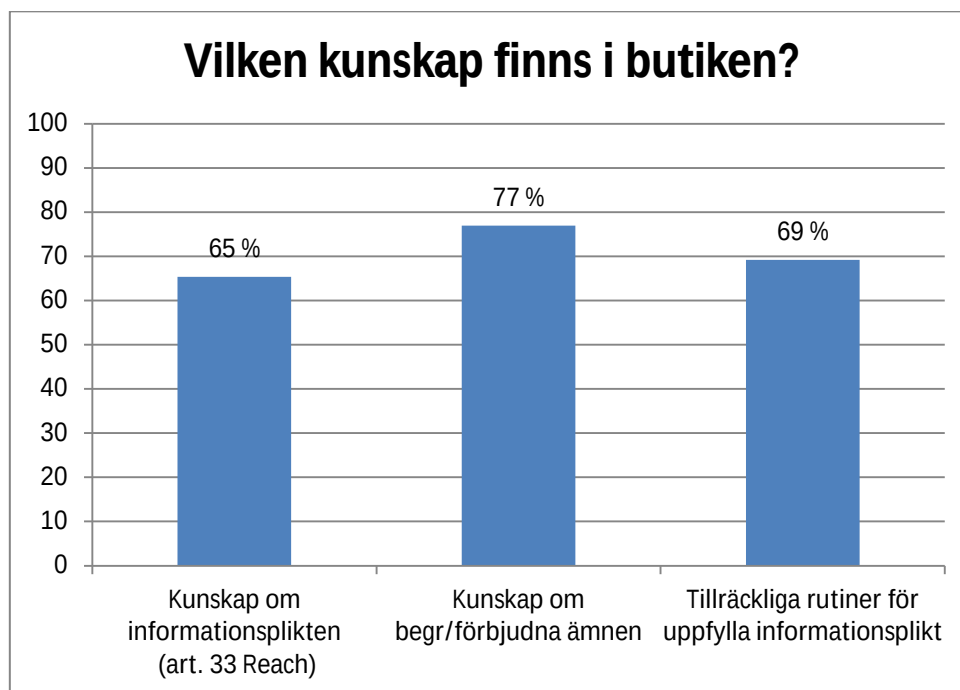

Fig 1. Redovisar butikernas svar på frågor som ställts vid tillsynsbesök i 26 byggvarubutiker.

13 av 26 butiker anger att de ställer kemikaliekrav på sina leverantörer. Av dessa ställer tre stycken krav direkt från butik och hos tio butiker ställs krav via huvudkontoret. Av dessa 13 butiker följer sex upp kraven med egna tester eller genom att begära in testprotokoll.

17 stycken butiker anger att det är huvudkontoret som är inköpsansvarig för varor. Fyra av dessa butiker säger att de kontrollerar att huvudkontoret ställer krav på leverantören att varorna inte innehåller förbjudna eller begränsade ämnen eller ämnen på kandidatförteckningen. Tio av butikerna säger att de

utgår från att huvudkontoret sköter denna kontroll. 13 butiker ställer inte några krav eller, i något fall, känner inte till om huvudkontoret gör det.

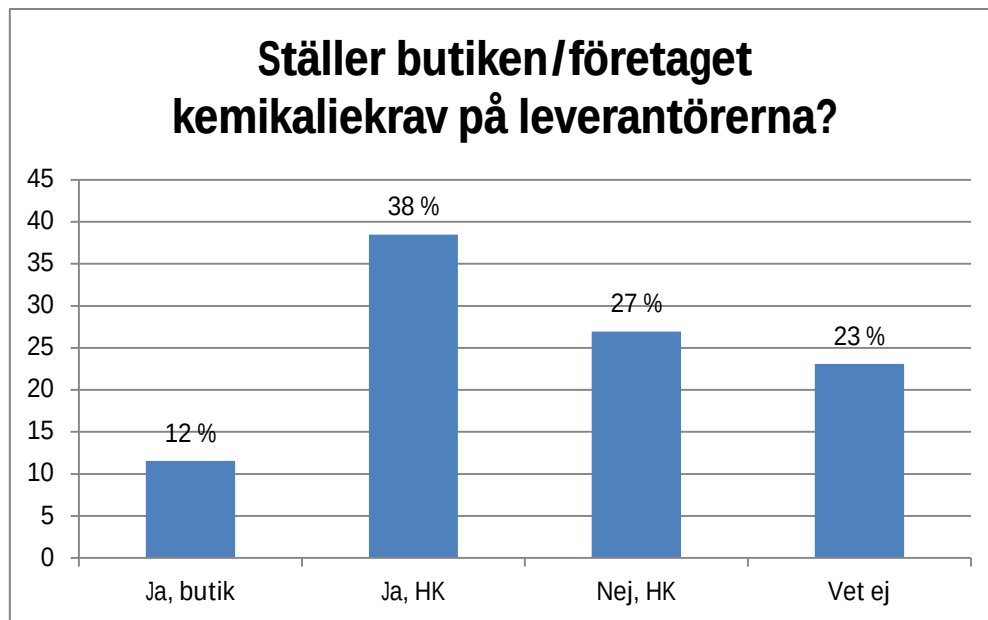

Fig. 2. Redovisar butikernas svar på frågan om krav ställs på leverantörer och om det är butiken eller huvudkontoret (HK) som ställer kraven.

Analyser

Totalt analyserades 25 varor. 24 av proverna analyserades med avseende på ftalater och 21 av dessa analyserades också med avseende på klorparaffiner. Fyra varor analyserades även för bromerade flamskyddsmedel.

Analyserna har visat förekomst av ftalater i halter $>0,1$ viktsprocent i fem av de totalt 24 analyserade varorna. Det har dock rört sig om ftalater som är endast begränsade i leksaker enligt bilaga XVII i Reach.

Tre av proverna innehöll kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) i halter över 0,15 viktsprocent. De är förbjudna enligt POP:s-förordningen om halten överstiger 0,15 viktsprocent och finns även upptagna på kandidatförteckningen i halter $>0,1$ viktsprocent.

Ingen av de fyra varor som analyserades för bromerade flamskyddsmedel innehöll halter över 0,1 viktprocent.

Dokumentation om utvalda varor

Miljöförvaltningarna fick in dokumentation för 38 av totalt 51 varor. Dokumentation har lämnats av in av 24 butiker, två butiker har alltså inte lämnat någon dokumentation alls. Vi bedömer att dokumentationen varit

tillräcklig för 29 varor. För 22 varor har butikerna inte lämnat tillräcklig dokumentation eller inte någon information alls. Utifrån den inkomna informationen från leverantör har butikerna i sin tur kunnat svara för 31 av 51 varor.

För 21 av varorna kunde butikerna inte verifiera att varorna inte innehöll ämnen på kandidatförteckningen eller förbjudna ämnen, genom att uppvisa någon form av intyg eller testrapport.

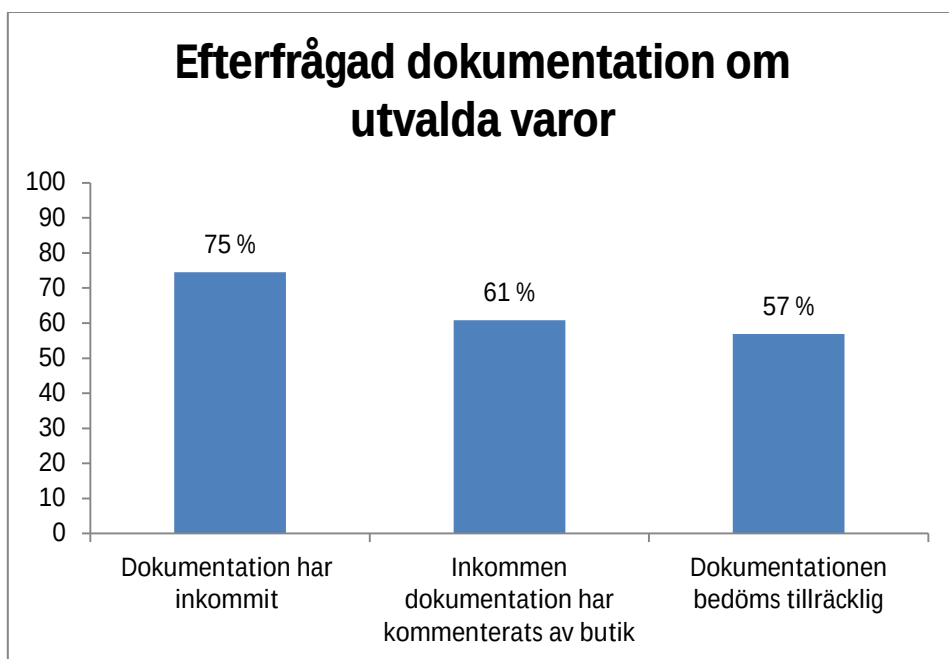

Fig. 3. Redovisning om efterfrågad dokumentation av totalt 51 varor.

Jämförelse med tidigare projekt

Butikernas kunskap om artikel 33 och om begränsningarna i Reach har varierat i storstadssamarbetets varutillsynsprojekt. Även andelen butiker som ställer kemikalierelaterade krav på sina leverantörer har varierat.

Tabell 1. Redovisar butikers kunskapsnivå från tidigare tillsynsprojekt samt för byggvaror 2015.

	Lågprisbutiker 2013	Skor & leksaker 2014	Vardagsrum 2014	Livsmedel 2015	Byggvaror 2015
Kunskap om artikel 33	14%	57%	38%	54%	65%
OK rutiner för artikel 33	57%	86%	86%	71%	69%
Kunskap om begränsade ämnen	10%	74%	24%	60%	77%
Ställer kemikaliekrav på leverantörer	14%	43%	28%	49%	50%

Diskussion och slutsatser

Tillsynen på kemikalier i varor är viktig och miljöförvaltningarna kan göra skillnad med dessa varutillsynsprojekt, till exempel genom att farliga varor tas bort från försäljning. Butiker som tidigare inte har ställt krav vid inköp har också börjat skriva leverantörsavtal som reglerar att de inte godtar varor som innehåller farliga kemikalier. Vid tillsynsbesöken informeras butikerna om farliga kemikalier i varor och gällande kemikalielagstiftning och om skyldigheten att informera sina kunder om varors innehåll av särskilt farliga kemikalier.

Kunskap i butikerna

Butikernas kunskap om kemikalier i varor varierar. Resultatet visar att 65 procent av butikerna känner till informationsplikten. Vi bedömer att 69 procent av butikerna har godtagbara rutiner för att uppfylla informationsplikten. Detta har att göra med att butikerna ofta har som rutin att kontakta sina leverantörer och återkoppla till kund oavsett vilka frågor kunden har.

De flesta butiker, 77 procent, känner också till att det finns regler som gäller för kemikalier i varor. Förhoppningen var dock att kunskapsnivån skulle ha legat lite högre med tanke på att miljöförvaltningarna utförde två besök där det första innebar ett informationsbesök och att butiken därmed fått möjlighet att förbereda sig om kemikalielagstiftning. Andelen företag som har tillräcklig kunskap om kemikalielagstiftning är relativt hög. Att det är många som känner till att det finns regler kan ha att göra med att det är en fråga som ganska ofta syns i media. Det kan även ha att göra med att myndigheterna har en ökad kemikalietillsyn. En del leverantörer kan också bidra till företagets kunskap.

Många butiker litar på sina huvudkontor som sköter inköp och kontakt med leverantörer. Butikerna i dessa kedjor ställer därför inte direkta krav på kemikalieinnehållet i varorna. Knappt 40 procent av huvudkontoren sköter alla skriftliga leverantörsavtal. En del huvudkontor följer upp avtalen med stickprovsanalyser. Endast 12 procent av butikerna ställer krav på leverantörerna med skriftliga avtal som reglerar kemikalieinnehållet i varorna.

Dokumentation om utvalda varor

Miljöförvaltningarna efterfrågade dokumentation som styrker att varorna inte innehåller förbjudna/begränsade ämnen eller ämnen på kandidatförteckningen. De flesta butikerna har kunnat uppvisa någon typ av dokumentation som svarar på frågan om kemikalieinnehåll enligt Reach-lagstiftningen. Dock är drygt hälften av dokumentationen inte tillräcklig beträffande det kemiska innehållet i varorna.

I och med våra besök har förhoppningsvis butikerna påverkats så att fler väljer att göra medvetna och kemikaliesäkra val när de köper in sina varor. Som en följd av detta kan de också bättre fullgöra sin informationsplikt. Tillsynen medför att många butiker tar kontakt med sina leverantörer och det gör att kemikaliefrågorna aktualiseras i flera led. Som en del i sin egenkontroll ska butikerna ha skriftliga rutiner för sitt kemikalie- och miljöarbete, till exempel för hur de ställer krav vid inköp och hur de säkerställer att de kan uppfylla informationsplikten. Förvaltningarna tycker det är positivt om butikerna kan tolka den information de får från leverantörerna för att kunna ge ett begripligt svar till kunderna.

Analysresultat

Analyserna påvisade förekomst av kortkedjiga klorparaffiner i tre varor. Kortkedjiga klorparaffiner finns på kandidatförteckningen och är förbjudna i halter över 0,15 viktprocent i POP:s-förordningen. De butiker som hade varor där analysen påvisat förbjudna kortkedjiga klorparaffiner informerade vi vid tillsynsbesöket, och varorna har tagits bort från försäljning.

Fyra varor som analyserades för bromerade flamskyddsmedel innehöll ämnet, dock inte i halter över 0,1 viktprocent.

Några varor har visat sig innehålla ftalater som är begränsade i bilaga XVII i Reach, men då endast i leksaker och barnvårdsprodukter. Det innebär att ämnena är förbjudna i dessa typer av varor. Vid besöket informerades butikerna om detta.

Jämförelse med tidigare projekt

Det är svårt att göra en jämförelse med tidigare projekt. De varugrupper och de butiker vi valt för vår tillsyn är olika i varje projekt. Vår tillsynsmetodik har också förändrats över tid. Frågorna vi ställer och de bedömningar vi gör har utvecklats. Möjligtvis kan vi dra slutsatsen att kunskapen om informationsplikten är större nu än för ett par år sedan, och att butikernas rutiner för att kunna svara är bättre. Även de butiker vi besökt säger att de har märkt att deras leverantörer är uppmärksamma på frågor om kemikalier i varor på ett annat sätt nu än för några år sedan.

Hur kan butikerna gå vidare

Butiker kan ställa krav på sina leverantörer vad gäller varors innehåll av begränsade och förbjudna ämnen. En del butiker går längre och ställer krav på att varorna ska vara helt fria från ämnen på kandidatförteckningen och ytterligare ämnen, till exempel genom att använda "SIN-list" från ChemSec.

Kemikaliekraven bör helst också följas upp genom exempelvis varuanalyser och efterfrågan av testrapporter.

Att göra heltäckande undersökningar av alla varor är för kostsamt för enskilda butiker. Det är därför viktigt att butikerna ställer krav, till exempel genom skriftliga leverantörsavtal. Det är viktigt att butikerna arbetar aktivt med miljöfrågor, och att sortimentet i butikerna ska vara sådant att både kunder och butiksägare kan känna sig trygga och veta att varorna är fria från skadliga ämnen.

Vad händer senare?

Vad gäller butiker som visat sig ha varor som inte är tillåtna för försäljning lämnas uppgifter om leverantören till Kemikalieinspektionen. En tillsynsinsats kan därmed göras på en annan nivå i kedjan, vilket oftast ger hög effekt då insatsen kan komma att underlätta för flera butiker i landet. Ett liknande resonemang gäller även för brister kring leverantörers dokumentation om varor. Inom ramen för storstadsarbetet finns planer på att göra uppföljningar på de butiker som har besökts inom projekt hittills eller kan komma att besökas i projekt framöver, till exempel i form av utskick av en enkät.

Bilagor

Brev till butiker

Checklista

Faktablad - Kunna svara på frågor om kemikalier

Bilaga 1

Tillsynsbesök i er butik, kontroll av kemikalier i byggvaror

Miljöförvaltningarna i Malmö, Helsingborg, Göteborg och Stockholm kommer under hösten att besöka butiker som säljer byggvaror. Miljöförvaltningarna och Kemikalieinspektionen är de myndigheter som har tillsynsansvaret för kemikalier i varor. Reach-förordningen är EU:s övergripande regelverk för kemikalier. I den finns det olika delar som rör kemikalier i varor, till exempel informationsplikten i artikel 33 och begränsningsreglerna i bilaga XVII.

Två besök

Vid första besöket lämnar vi informationsmaterial och köper en vara från butiken och låter analysera den. Miljöförvaltningen står för analyskostnaderna. Det kan vara produkter av plast som kan innehålla begränsade mjukgörare (ftalater) och kortkedjiga klorparaffiner. Vi kommer även be er ta fram uppgifter om kemikalieinnehållet i två varor som vi väljer ut vid besöket.

Vid andra besöket kommer vi att gå igenom ett formulär med frågor om hur ni arbetar med kemikalier i varor. Vidare kommer vi även att diskutera analysvar och uppgifter som tagits fram av er. Vi avser att boka in andra mötet i samband med vårt första besök. Det är viktigt att rätt personal är närvarande, butikschef och inköps- eller miljöansvarig vid vårt andra besök.

Vid tillsynsbesöken vill vi

- I dialog med er visa på företagets möjligheter att påverka och minska användningen av farliga kemikalier i varor
- Veta hur ni ser till att ha kunskap om vilka kemikalier som finns i era varor
- Veta hur ni gör för att försäkra er om att de varor ni säljer inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen
- Veta hur ni hanterar frågor från kunder om kemikalier i varor i enlighet med informationsplikten i Reach
- Ta del av de rutiner ni har för att fullgöra era skyldigheter enligt Reach

Avgift

Miljöförvaltningen tar ut en avgift för tillsynen enligt en taxa som kommunfullmäktige beslutat om. Vi tar ut avgift för inspektionstiden, samt för förberedelser och efterarbete.

För närvarande är avgiften 1005 kr/timme. Mer information om tillsynsavgiften hittar du här: <http://malmo.se/>

Frågor

Om ni har frågor med anledning av tillsynsbesöket, kontakta oss gärna.

Med vänliga hälsningar,

Ylva Hanell, ylva.hanell@malmo.se
Susanna Almqvist, susanna.almqvist@malmo.se
Ellinor Josefsson, ellinor.josefsson@malmo.se

Bilaga 2

Checklista

Kemikalier i varor – Byggvaror 2015

Syftet med inspektionen och checklistan

- redogöra för Storstadssamarbetet
- öka kunskapen om kemikalier i byggvaror inom byggvaruhandeln och hos konsumenter
- genomföra vissa uppföljande besök hos butiker som besöktes i projektet "Kemikalier i byggvaruhandeln, 2010"
- kontrollera hur butikernas egenkontroll fungerar och att varor inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen (jmf. bilaga XVII och POPs)
- kontrollera vilken egenkontroll företaget har för att uppfylla de krav som kemikalielagstiftningen Reach ställer när det gäller information till konsumenter
- informera om CLP-förordningen i allmänhet samt att märkningen på kemiska produkter ska följa kraven i denna fr.o.m. den 1 juni 2015 i synnerhet
- visa på företagets möjlighet att påverka genom att exempelvis ställa krav på leverantörer och välja produkter som innehåller mindre farliga kemikalier

Ytterligare ett syfte med projektet är att granska förvaringen av impregnerat virke utomhus för att bedöma om den är godtagbar ur miljösynpunkt. Malmö har nyligen bedrivit denna tillsyn medan Göteborg, Helsingborg och Stockholm avser att göra den i samband med detta projekt. Frågor avseende detta finns under punkt 5.

Inspektionsdatum: _____

Företagets namn _____

Organisationsnummer: _____

Faktureringsadress: _____

Närvarande:

Miljöförvaltningen _____

Företaget/titel _____

Avgör tillsynsansvaret. Vilken roll har butiken?

Varor

- ÿ Primärleverantörer (egen import/införsel från annat land)
- ÿ Distributör (köper varor från svenska leverantörer)
- ÿ Primärleverantör för vissa varor och distributör för andra

Kemiska produkter

- ÿ Primärleverantörer (egen import/införsel från annat land, märker om med eget namn)
- ÿ Distributör (köper kemiska produkter från svenska leverantörer)

Bilaga 2

☐ Primärleverantör för vissa kemiska produkter och distributör för andra

1. Allmänt om företaget

Kort beskrivning av företaget

(ex sortiment, fristående butik [antalet anställda] eller kedja, barnprodukter.)

2. Känner ni till gällande lagstiftning?

Känner ni till hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kapitel?

☐ Ja

☐ Nej

Känner ni till att vissa kemiska ämnen är begränsade eller förbjudna i vissa varor?

☐ Ja

☐ Nej

Känner ni till begränsningsreglerna (bilaga XVII) i Reach?

☐ Ja

☐ Nej

(t. ex. bromerade flamskyddsmedel (PBB och PBDE), dimetylfumarat och azofärgämnen)

Känner ni till förordningen om långlivade organiska föroreningar, den så kallade POPs förordningen? (ex att PFOS och flamskyddsmedel PBDE är begränsat och SCCP är förbjudet)

☐ Ja

☐ Nej

Känner ni till vilken informationsskyldighet ni har enligt artikel 33 i Reach gentemot kunder vad gäller ämnen på kandidatförteckningen? (T.ex ftalaterna DEHP, DBP, BBP och DIBP, Bromerade flamskyddsmedel HBCDD, nonylfenoletoxilat, nonylfenol, PFOA)

☐ Ja

☐ Nej

Bilaga 2

3. Informationsskyldighet enligt artikel 33 i Reach

Har någon kund frågat om kemikalieinnehållet i några varor?
angående? ☐ Nej ☒ Ja,

Har ni några rutiner för om en konsument efterfrågar om en vara innehåller något ämne som finns med på kandidatförteckningen? ÿ Ja ÿ Nej

Om ja, hur ser rutinen ut?

Har ni några rutiner för att överlämna information till yrkesverksamma kunder, t.ex. andra butiker, om en vara innehåller något ämne som finns med på kandidatförteckningen?
Om ja, hur ser rutinerna ut? ÿ Ja ÿ Nej

Är rutinerna skriftliga eller muntliga?

Utbildar ni personalen om informationsskyldighet och kemikalieinnehåll?

☐ Ja ☐ Nej

Känner ni till var ni hittar information om kandidatförteckningen, t. ex när nya ämnen kommer upp?

☐ Ja ☐ Nej

Bilaga 2

4. Egenkontroll – inköp av varor

Vem ansvarar för varorna och dess innehåll?

(ligger ansvaret hos butiken eller är det huvudkontoret som ansvarar för vad varorna innehåller för några kemikalier?)

Om butiken svarar att huvudkontoret sköter inköp av alla varor, hoppa till fråga 4b.

a. Vilka krav ställer ni vid inköp?

Ställer ni idag några krav på era leverantörer om att deras varor ska vara fria från några specifika farliga kemikalier? I så fall vilka?

Är kraven muntliga eller skriftliga?

Hur följer ni upp era eventuella krav på kemikalieinnehållet i varor?

(Gör ni stickprovskontroller/analyser, begär ni in testrapport i samband med leveranser etc.)

Har ni en kemikalielista/avvecklingslista över ert produktsortiment?

(För att underlätta kontrollen av kemikalier i varor kan företaget skapa en kemikalielista/avvecklingslista där information om kemikaliers farliga egenskaper finns samlad. Se över produktsortiment, börja med varor där risken är störst att det kan finnas farliga kemikalier)

☐ Ja

☐ Nej

b. Vilka krav ställer ni på huvudkontoret

Har ni kontrollerat med huvudkontoret att de varor ni har till försäljning i butiken inte innehåller några förbjudna eller begränsade ämnen?

☐ Ja

☐ Nej

Har ni kontrollerat med huvudkontoret att de varor ni har till försäljning i butiken inte innehåller några ämnen på kandidatförteckningen?

☐ Ja

☐ Nej

Bilaga 2

Varor för redovisning

Produkt 1:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Produkt 2:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Vara för analys

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Bilaga 2

Redovisning till miljöförvaltningen

Redovisa svaren senast den

Vara 1:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Vara 2:

Vara/Produktnamn:

Artikelnummer:

Leverantör:

Informationsskyldighet och kandidatförteckning, artikel 33 i Reach

Er leverantör ska informera er om de varor ni köper innehåller mer än 0,1 viktprocent av något ämne på kandidatförteckningen (SVHC-ämne). Om en kund frågar efter informationen är ni skyldiga att ge kunden ett svar inom 45 dagar. Om kunden är yrkesmässig måste ni ha informationen tillgänglig direkt vid försäljning av varan.

- Kontakta ert huvudkontor eller era leverantörer och fråga om de två utvalda varorna innehåller något ämne på kandidatförteckningen.
- Hur skulle ni svara om en kund frågade? Utgå ifrån svaret från ert huvudkontor eller från svaren från era leverantörer och beskriv hur ni skulle svara kunden – Redovisa svaret till miljöförvaltningen.
- Informationen bör kunna styrkas med leverantörsavtal, testrapporter eller intyg

Vara 1.

Butikens svar efter granskning av dokumentation från leverantören	Kryssa för lämpligaste alternativet
1. Denna vara innehåller inga ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 %.	
2. Tyvärr måste vi meddela er att vi inte är säkra på om denna vara innehåller ämnen på kandidatförteckningen eller inte.	
3. Denna vara innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 %. Dessa ämnen är Men vi väljer ändå att fortsätta sälja den här varan.	
4. Den här varan innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över	

Bilaga 2

0,1%. Dessa ämnen är	
Därför har vi valt att dra tillbaka denna vara	

Vara 2.

Butikens svar efter granskning av dokumentation från leverantören	Kryssa för lämpligaste alternativet
1. Denna vara innehåller inga ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 %.	
2. Tyvärr måste vi meddela er att vi inte är säkra på om denna vara innehåller ämnen på kandidatförteckningen eller inte.	
3. Denna vara innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1 %. Dessa ämnen är Men vi väljer ändå att fortsätta sälja den här varan.	
4. Den här varan innehåller ämnen på kandidatförteckningen i halter över 0,1%. Dessa ämnen är Därför har vi valt att dra tillbaka denna vara	

Begränsade eller förbjudna ämnen

Vissa ämnen är begränsade eller förbjudna i vissa varor. Er leverantör bör kunna informera er och ge er underlag på att relevanta begränsningar uppfylls för de varor ni köper. Redovisningen bör styrkas med testrapporter, intyg eller annat underlag.

- Redovisa till miljöförvaltningen att de två utvalda varorna inte innehåller:
 - *Begränsade ämnen enligt bilaga XVII i Reach-förordningen.*
 - *Begränsade/förbjudna ämnen enligt POPs förordningen.*

Kunna svara - på frågor om kemikalier i varor

Du är skyldig att ha kontroll över vilka farliga ämnen som finns i de varor du säljer, så att du kan se till att de inte skadar människors hälsa eller miljön. Du måste också kunna svara dina kunder när de frågar om en vara innehåller farliga ämnen.

Du måste ha kontroll och kunna svara på kundens frågor

Skyldigheten att ha kontroll över sina varor och kunna svara på frågor om kemikalieinnehållet gäller alla företag som släpper ut en vara på marknaden - tillverkare, importörer, distributörer, grossister och butiker. Det gäller alla ämnen på den så kallade kandidatförteckningen, som är en lista över särskilt farliga ämnen. Informationsskyldigheten framgår av artikel 33 i Reach, som är EU:s kemikalielagstiftning.

Informationsskyldigheten:

- gäller för varor som innehåller mer än 0,1 procent av något ämne på kandidatförteckningen,
- innebär att den som överläter en sådan vara måste ge tillräckligt med information för att kunden ska kunna använda varan på ett säkert sätt. Minimikravet är att informera om namnet på ämnet.
- innebär att butiken som säljer varan ska lämna sådan information på kundens begäran inom 45 dagar. För kunder som är yrkesmässiga användare finns ingen "45 dagars väntetid". Informationen ska lämnas direkt till yrkesmässiga användare.

En cykel består av många olika varor

Ibland kan det vara svårt att veta hur gränsvärdet 0,1 procent av varans vikt ska tillämpas. De flesta varor har satts samman av flera eller många andra varor. Exempelvis består en cykel av en cykelram, däck, sadel, handtag, trampor, lysen, kedja, bromsar och ringklocka.

Alla dessa är enskilda varor som sätts ihop till en cykel. Då gäller principen "en gång en vara, alltid en vara", vilket innebär att om två varor sammanfogas för att bilda en sammansatt vara, behåller båda sin status som varor.

- Alltså gäller 0,1-procentgränsen varje föremål i en sammansatt vara.
- Om vi tar exemplet med cykeln igen, så är troligtvis handtagen på cykeln gjorda av mjukplast och innehåller mjukgörare
- (såsom ftalater), och då ska gränsvärdet 0,1 viktprocent beräknas för handtagen, och inte för hela cykeln.

Vilka är de farliga kemikalierna?

Det handlar om ämnen som kan vara cancerframkallande, skadliga för arvsmassan, skadliga för fortplantningsförmågan (så kallade CMR-ämnen), men också hormonstörande eller allergiframkallande ämnen.

En vara kan bestå av flera olika slags material, som till exempel plast, läder, metall och textilier. Alla dessa material innehåller kemikalier eller är på något vis behandlade med kemikalier.

Exempel på varor som kan innehålla farliga kemikalier:

- Plast kan innehålla ftalater, blyföreningar, kromater, tennföreningar, klorparaffiner och eventuellt doftämnen.
- Textil kan innehålla formaldehyd, antimögelmedel, flamskyddsmedel, färgämnen och impregneringsmedel.
- Läder kan innehålla garvämnen, som till exempel krom.
- Accessorier och smycken kan innehålla nickel, kadmium och bly.

Kandidatförteckningen är en lista över dessa farliga ämnen. Kandidatförteckningen uppdateras med nya ämnen två gånger per år. Så fort ett ämne förs in på kandidatförteckningen måste berörda leverantörer informera sina kunder. Den aktuella kandidatförteckningen finns alltid tillgänglig på Kemikalieinspektionens webbplats.

Rutin i butiken för att ta hand om kundernas frågor

Börja med att be kunden som ställer frågan att fylla i ett formulär, så att ni har en dokumentation om vilken vara det gäller samt till vem och när svaret ska skickas.

Förslag till innehåll i ett frågeformulär

Innehåller den här varan mer än 0,1 procent av något av de ämnen som finns på kandidatförteckningen?

Varans namn: _____

Datum då frågan ställdes: _____

Svar inom 45 dagar till

Namn: _____

Adress/e-post/telefon: _____

Lämna frågan vidare i organisationen

Lämna sedan formuläret vidare till företagets ansvarige för miljö, kemikalier eller inköp. Denna person får sedan i uppgift att ta fram svar på frågan, från berörda leverantörer om inte informationen redan finns inom företaget.

Svara kunden

Skicka ett svar till kunden inom 45 dagar från det att ni fick frågan. Här är ett exempel på svar om varan innehåller mer än 0,1 procent av ämnen på kandidatförteckningen:

Hej,

Den (datum) besökte du vår butik (namn och besöksadress) och fyllde då i ett formulär med en fråga om kemikalieinnehållet i en/några av våra varor. Vi har nu kollat upp i vår egen dokumentation/varit i kontakt med leverantören och här är vårt svar.

Följande varor innehåller mer än 0,1 procent av ämnen som finns med på kandidatförteckningen (den europeiska kemikaliemyndigheten ECHAs lista över särskilt farliga kemikalier) Tröjan innehåller mer än 0,1 procent av en ftalat med namnet bis(2-etylhexyl)ftalat (DEHP).

Halsbandet innehåller mer än 0,1 procent bly.

Vi kommer att se över avtalen med våra leverantörer för att försäkra oss om att våra varor inte innehåller ämnen på kandidatförteckningen i fortsättningen.

Med vänlig hälsning XXXX

Ställ relevanta kemikaliekrav på din leverantör!

Som importör, återförsäljare och inköpare av varor har du oftast minst en leverantör tidigare i leverantörskedjan. Beroende på hur många olika material en vara består av kan även tillverkare ha flera underleverantörer av material och komponenter. Det är också vanligt att leverantörerna finns i länder utanför EU och därmed inte omfattas av samma lagstiftning som företag inom EU. Därför är det mycket viktigt att ha kunskap om vilka ämnen som finns på kandidatförteckningen för att kunna ställa krav på kemikalieinnehåll och informera leverantörer om vilka ämnen det gäller.

Begär in information

- Innehåller varan eller någon del av varan ett ämne på kandidatförteckningen i en halt över 0,1 procent?
Does the article or any part of the article contain a substance in the Candidate list of authorisation at a level exceeding 0.1 % by weight?
- Om ja, ange ämnets namn och CAS nummer.
If yes, please state the name and CAS Number of the substance.

Skriv in kraven i avtalen

Kemikaliekrav i avtal kan ställas i löpande text eller med koppling till bifogade checklistor eller andra dokument som preciserar vilka kemikaliekrav som gäller. Hur långtgående krav som ställs bör avgöras utifrån ditt företags ambitionsnivå.

En rimlig ambitionsnivå för ett företag som precis har kommit igång med att ställa kemikalierelaterade krav är att de varor som köps in ska uppfylla gällande lagstiftning.

För företag som har kommit lite längre i sitt arbete kan det vara aktuellt att ställa krav som går längre än lagstiftningen. Detta bör dock föregås av kommunikation med leverantören för att avgöra möjligheten att byta ut oönskade ämnen.

Exempel på formulering

Detta exempel är kopplat till informationskravet i Reach. Genom att ställa krav på att ämnen på kandidatförteckningen inte får ingå i de varor som köps in kan man säkerställa att informationskravet uppfylls.

- Leverantören är, genom detta avtal, inte tillåten att använda några ämnen på kandidatförteckningen i varan eller någon del av varan på en nivå som överstiger 0,1 viktprocent.
The supplier is, by entering this agreement, not allowed to use any substances on the Candidate list of authorisation in the article or any part of the article at a level exceeding 0.1 % by weight.

Observera att ett sådant krav går längre än vad lagstiftningen kräver eftersom ämnen på kandidatförteckningen inte är förbjudna att användas i varor. Dock är man skyldig att informera om dessa ämnen överstiger en nivå på 0,1 viktprocent.

Om dina leverantörer finns inom EU har leverantören en skyldighet att lämna informationen om ämnen på kandidatförteckningen vidare till dig.

Följ upp kemikaliekraven genom stickprovskontroller

För att de krav som ställs ska vara effektfulla krävs någon sorts uppföljning av kraven. När det gäller kemikalier i varor finns det goda möjligheter att kontrollera efterlevnaden genom stickprovskontroller med hjälp av kemiska analyser. Förutom stickprovskontroller kan det också vara aktuellt att följa upp kemikaliekraven vid kontakt med en ny leverantör eller vid misstanke om att en befintlig leverantör inte uppfyller ställda krav.

På den svenska marknaden finns det flera stora analysföretag som erbjuder olika paket av analyser av kemikalier i varor. För att kunna genomföra kemiska analyser behövs information om vilka ämnen som ska analyseras. Analyserna blir dyrare ju fler ämnen och ämnesgrupper som ingår i analysen. För att vara så kostnadseffektiv som möjligt är det därför viktigt att specificera vilka ämnen som är relevanta att leta efter i olika material.

Gör en riskbedömning av dina leverantörer

Det kan vara bra att göra en enklare bedömning av leverantörerna utifrån ett riskperspektiv. Syftet med en riskbedömning är att få bättre kännedom om vilka leverantörer som utgör en förhöjd risk för brister kopplade till ställda kemikaliekrav samt kunna prioritera rätt i uppföljningsarbetet.

För att göra en enkel riskbedömning krävs information om produkten, leverantörskedjan (var produktionen sker) och om leverantörens eget arbete. Informationen får du enklast genom ett brev till leverantören där du ber om svar på ett antal frågor:

- Vilka risker har ni identifierat för era produkter kopplat till kemikalielagstiftningen (Reach och kandidatförteckningen)?
- Vet ni var de produkter ni levererar till oss produceras? Om ja, i vilka länder sker produktionen?
- Har ni ett eget systematiskt arbetssätt för att hantera kemikalierisker och säkerställa att kemikalielagstiftningen efterlevs i alla led? Om inte, hur säkerställs detta?
- Vem inom er organisation är ansvarig för att kemikalielagstiftningen efterlevs?

Använd svaren för att bedöma risken utifrån produkten och produktionslandet och väg samman detta med risken kopplad till leverantörens egen mognad och eget arbete för att hantera de identifierade riskerna. Ett systematiskt riskhanteringsarbete hos leverantören minskar risken och gör att ni kan känna er tryggare.

Publikationer utgivna av Göteborgs miljöförvaltning

Rapporter (ISSN 1401-2448):

- R 2016:1 Årsrapport 2015
R 2016:2 Våga fråga - kunna svara. Åtgärd 97 Göteborgs Stads miljöprogram 2013
R 2016:3 Kemikalier i byggvaror. - Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
- R 2015:1 Årsrapport 2014
R 2015:2 Metaller i vattendrag - undersökningar av biotillgängliga metaller i vattendrag i Göteborg 2014
R 2015:3 Bottenfauna - undersökningar av djurlivet i några sötvattensmiljöer i Göteborg 2014
R 2015:4 Inventering av tennorganiska föreningar och dess effekter i småbåtshamnar 2014
R 2015:5 Detaljhandelns kunskaper om kemikalier i varor- fokus vardagsrummet. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2015:6 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2014
R 2015:7 Fältinventering av ålgräs i Göteborg 2014
R 2015:8 Översiktlig inventering av ålgräsängar i Göteborgs kommun
R 2015:9 Ekologisk landskapsanalys - artanalyser och metodutveckling
R 2015:10 Märkning av biocidbehandlade varor. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2015:11 Kemikalier i varor som kommer i kontakt med livsmedel. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2015:12 Kreativt återvinningscenter i Göteborg. Utredning enligt miljöprogramsåtgärd 209
- R 2014:1 Årsrapport 2013
R 2014:2 Inventering av alger på grunda hårdbottnar i Göteborgs skärgård
R 2014:3 Inventering av grunda mjukbottnar i Göteborg 2013
R 2014:4 Varor i lågprissegmentet - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg och Stockholm
R 2014:5 Budget 2014
R 2014:6 Bottenfauna i Göteborgs kommun 2013
R 2014:7 Metaller i vattendrag 2013
R 2014:8 Metaller i vallgravsfisk 2013
R 2014:9 PVC-produkter - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2014:10 Luftkvaliteten i Göteborgsområdet. Årsrapport 2013
R 2014:11 Pedagogiska odlingsträdgårdar. Slutrapport
R 2014:12 Kemikalier i arbets- och profilkläder - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Göteborg, Helsingborg, Malmö och Stockholm
R 2014:13 Jämställt bemötande
R 2014:14 Miljörapport 2013. En beskrivning av miljötillståndet i Göteborg
R 2014:15 Kemikalier i skor och leksaker - tillsyn över detaljhandeln. Tillsynsprojekt i samarbete mellan Malmö, Göteborg, Helsingborg och Stockholm
R 2014:16 Inventering av källsnabblöpare 2014
R 2014:17 Insekter i värdefulla lövträd i Göteborgs kommun

Miljöförvaltningen

Box 7012, 402 31 Göteborg

Tel vx: 031-365 00 00

E-post: miljoforvaltningen@miljo.goteborg.se

**Göteborgs
Stad**

**Göteborg
Stad**

Malmö stad

**Stockholms
stad**

HELSINGBORG